

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

jaargang 59 / 40

30 juni 1984

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

Zwingli en de Doperse radikalen III

UIT DE SCHRIFT

De ene prediking in Gods schepping V

KORT GEHOUDEN

Buurman 'opa'

KERKELIJK LEVEN

Je moet God maar vergeven...

Afscheiding in Hattem

AAN DE BROEDERWEG

Hora, de pedel!

PERSSCHOUW

Toppunt van verheerlijking van de homoseksualiteit

De vorige week hebben we gezien hoe Zwingli zijn visie ontwikkelde op de taak van de overheid inzake vragen m.b.t. de vernieuwing van kerk en samenleving in bijbelse zin. Fundamenteel voor hem is de strikte gebondenheid aan Gods Woord van overheid en onderdaan. De magistraat van Zurich moet in de zgn. uitwendige vragen haar norm ontleenen aan de goddelijke gerechtigheid, maar ze zal moeten erkennen dat haar macht beperkt is: ze moet slechts de voorwaarden creëren voor de doorwerking van het Woord van God in heel de samenleving. De radikalen willen echter de overheid tot haast bewegen in het nemen van maatregelen die het rijk van God dichterbij moeten brengen. In dit artikel zien we hoe de overheid ingrijpt in de ontstane moeilijkheden en hoe de radikalen zich ondanks Zwingli's opdracht steeds verder verwijderen van de leer en tucht van de kerk.

Zwingli en de Doperse radikalen III

■ Het tweede godsdienstgesprek

De magistraat van Zurich roept op 26 oktober 1523 alle evangeliedienaren, alle Zwitserse bisschoppen, afgevaardigden van de universiteit van Basel en ook een groot aantal leken op om te disputeren over de beelden en de mis. De raden van de stad willen antwoord op de vraag 'wat op grond van het goddelijk geschrift te onderhouden is' in dezen. Vooraf worden twee stellingen bekend gemaakt – geheel in Zwingli's geest: 1. 'Dass die bilder nit sin söllend'. 2. 'Dass die mess nit ein offer sye'.

Helaas komen niet alle genodigden. Wel veel geestelijken en leken uit Zurich zelf, maar van buiten slechts enkelen uit Schaffhausen en St. Gallen. Toch is de opkomst groot: 900 mensen, waaronder een 'spion' van de bisschop van Konstanz. Er worden drie voorzitters benoemd; één van hen is Joachim von Watt (Vadianus) uit St. Gallen, een zwager

van de radikaal Konrad Grebel. Maar Vadianus is allerm minst een radikaal figuur.

Op de eerste dag spreekt men over de beelden. Het is met name Zwingli's collega Leo Jud die vanuit het Nieuwe Testament argumenteert om de beelden af te schaffen. De Schrift leert alleen maar de aanbidding in Geest en in waarheid. Daartegen brengen de 'oud-gelovigen' in dat de beelden dienen als boeken der leken.

Ook spreekt Konrad Schmid uit het nabijgelegen Kussnacht, een bedachtzame volgeling van Zwingli. Ook hij wil de beelden laten verwijderen, maar pas nadat door de prediking van Gods Woord het beeld van Christus in de harten der mensen is geplant.

Zwingli komt zelf ook aan het woord. Hij stelt eveneens de prediking voorop, maar dat betekent niet dat de kerk intussen mag behouden wat door God is verboden.

De tweede dag wordt gesproken over de mis. Krachtig en overtuigend klinkt Zwingli's getuigenis dat het gods-lasterlijk is het lichaam en bloed van Christus opnieuw te offeren. Zijn offer was eens en voorgoed. Wij moeten Christus' lijden en sterven tot zijn gedachtenis vieren.

Op de derde en laatste dag komt de bevoegdheid van de raad van Zurich in discussie. Zowel de 'oud-gelovigen' als de radikalen hebben ernstige kritiek op de door de raad zich aangemeten bevoegdheid om in geestelijke zaken leiding te geven. Een van de radikalen, Simon Stumpf, vindt het een kwalijke zaak dat Zwingli de raad in dezen laat beslissen. Toch handhaaft Zwingli zijn eerder ingenomen standpunt en wijst op de taak van de overheid om oproer en chaos te voorkomen.

Na het driedaags dispuut komt de magistraat met de volgende bekendmaking: Rekening houdend met de geestelijke toestand van het

volk blijven zowel de beelden als de mis tot nader aankondiging gehandhaafd. Alleen beelden die privé-bezit zijn mogen worden verwijderd. Wel blijft de stedelijke overheid bij het besluit van januari 1523 (na het eerste godsdienstgesprek) om van iedere geestelijke te eisen dat hij alleen het evangelie verkondigt. En om dat kracht bij te zetten wordt aan Zwingli gevraagd een 'korte inleiding' voor de predikers te schrijven.

Tenslotte zegt de magistraat toe dat over de in geding zijnde kwesties spoedig een definitief besluit zal worden genomen.

■ Radikale reactie

Deze raadsbesluiten betekenen voor de radikalen een nederlaag. Mannen als Grebel, Mantz, Castelberger en Reublin vinden dit onaanvaardbaar. Ze beschuldigen Zwingli van verraad aan het evangelie. Volgens hen heeft hij met het sluiten van dit compromis de waarheid uitgeleverd aan een overheid die vijandig staat tegenover het evangelie. Nu zijn hun tolerantiegrenzen overschreden! De samenwerking met Zwingli c.s. moet nu verbroken worden. De reformator heeft dit intussen wel zien aankomen en kan aan het eind van het dispuut zijn tranen niet meer bedwingen. De eenheid is verbroken.

De weg van de afzondering van de 'valse' kerk en van de 'ongelovige' wereld wordt nu consequent doorgezet. We zullen dat verder op bespreken. Maar eerst willen we aandacht besteden aan

'God heeft nu lang genoeg geduld gehad met jullie. Denk aan zijn gericht in de dagen van Elia. Verneder u onder het kruis van Christus; dáár alleen is behoud voor u en voor alle gelovigen'. Zo spreekt 'der Hirt' Zwingli. Hij wil graag zijn hele gemeente meetrekken op de weg van de reformatie. En juist daarom wil hij aan de radikalen geen ruimte geven. Zij jagen de kudde Gods uiteen. Alleen de ware herder kent een schriftuurlijk geduld met zwakken en achterblijvenden. De radikale leider is een valse herder die geen lankmoedigheid meer kent – nog slechts het oordeel, en de veroordeling.

Het wordt nu wel duidelijk: hier botsen twee verschillende opvattingen over ambt en kerk. De radikale gedachte is dat de kerk alleen mag bestaan uit zuivere gelovigen die met alle wereldse invloeden hebben gebroken, waarbij in dat kader het ambt feitelijk degradeert tot een controle-apparaat; daartegenover de reformatorische gedachte bij Zwingli: hij wil de hele kerkgemeenschap vergaderen rondom de prediking van het Woord van God; hij weet van een duidelijke binding van die kerk aan het Woord, en beseft intussen heel goed dat het ambt er is ten dienste van de bijeenvergadering van de gelovigen – in alle lankmoedigheid. Niet om nu al de grote scheiding tussen schapen en bokken aan te brengen; immers de tucht dient tot behoud en zal ook wezenlijk bediend moeten worden, maar met gepaste voorzichtigheid en geduld. Ook de kerk die van Christus is en dagelijks leeft uit de genade van God, toont nog maar een klein beginsel van de gehoorzaamheid die verschuldigd is.

Zwingli's tweede publikatie na het oktoberdispuut is de '*Christliche Einleitung*'. Het is een handleiding voor de evangelieprediking die met een mandaat (opdracht) van de overheid op ruime wijze verspreid wordt in het kanton Zurich. Het boekje bevat korte uiteenzettingen over de zonde, de wet, het evangelie, het afschaffen van de (ceremoniële) wet, de beelden en de mis.

Helder en begrijpelijk is Zwingli's boodschap tot – met name – zijn collega's. (Enkele jaren geleden is er een modern-Duitse uitgave verschenen onder de titel '*Christliche Anleitung*')¹³

Hebben de activiteiten van Zwingli hun doel bereikt? Het valt moeilijk waar te nemen. In ieder geval zijn de radikale leiders – op een heel enkele uitzondering na – bij hun standpunt gebleven. Maar het is ook zo, dat de grote kerkgemeenschap in Zurich de refor-

¹² Zie hierover het artikel van C. Trimp in *De Reformatie* van 7 jan. 1984, Blz. 246-249.

¹³ G. G. Muras (Hrsg.), *Huldrych Zwingli, Christliche Anleitung*, Gutersloh 1978².

¹⁴ Zie: H. Fack, *Der linke Flügel der Reformation*, Blz. 12-27.

KERNREDACTIE:
DR. K. VELING (eindredacteur),
DS. C. J. SMELIK,
DR. W. G. DE VRIES.

BREDE REDACTIE:
PROF. DRS. D. DEDDENS,
PROF. DR. J. DOUMA,
PROF. J. KAMPHUIS,
PROF. DR. C. TRIMP,
DS. C. J. SMELIK,
DR. K. VELING,
DR. W. G. DE VRIES

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
K. Veling,
Postbus 99.8050 AB te Hattem.

ADMINISTRATIE:
Uitgeverij
Oosierbaan & Le Cointre B.V.
Postrekening 406040
Postbus 25, 4460 AA Goes

Tel. (01100) 15591
Advertenties 40 cent per mm.
Contracttarief op aanvraag.
Advertenties
(01100) 27555. toestel 10.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

Abonnement: f 69,— per jaar.
Buitenland: f 121,20 per jaar (zest post).
Lossenummers f 1,40 (excl. porto).

■ Zwingli's pogingen tot herstel van de eenheid

Wie zoals Zwingli, overtuigd is van de overwinnende kracht van het evangelie, zal alles in het werk stellen om met dat Woord van God te blijven werken tot behoud en herstel van de eenheid in de kerk. Daarom geeft hij ook zijn preek, die hij op het dispuut heeft gehouden, uit. Deze krijgt als titel '*Der Hirt*'¹² (De herder) en daarin maakt Zwingli duidelijk hoe de ware herders van de kudde Gods hebben op te komen voor de schapen die God aan hun zorg heeft toevertrouwd. Zij hebben zichzelf te verloochenen en Christus alleen te volgen. De ware herder moet waken tegen wolven, hij moet dan ook niet maar één deel van de kudde beschermen, maar hij is verantwoordelijk voor de hele kudde. Zijn liefde moet uitgaan naar zwakken en hulpbehoevenden; hij is met hun lot bewogen. Maar wee de kwade herder, zijn woorden zijn bedrieglijk, zijn doel is de kudde te verslinden. De gemeente moet zulke herders wegzenden. Zwingli spreekt deze kwade herders zelf toe met deze woorden:

matie trouw is gebleven. De aanhang van de radicalen is maar klein in de stad. Erbuiten lijkt ze wel toe te nemen.

Intussen is niet alleen de praktische houding verhard bij de radicalen, maar ook in hun opvattingen komen steeds meer extreme ideeën naar voren. In 1524 wordt de doopkwestie van belang.

■ Wat betekent de doop?

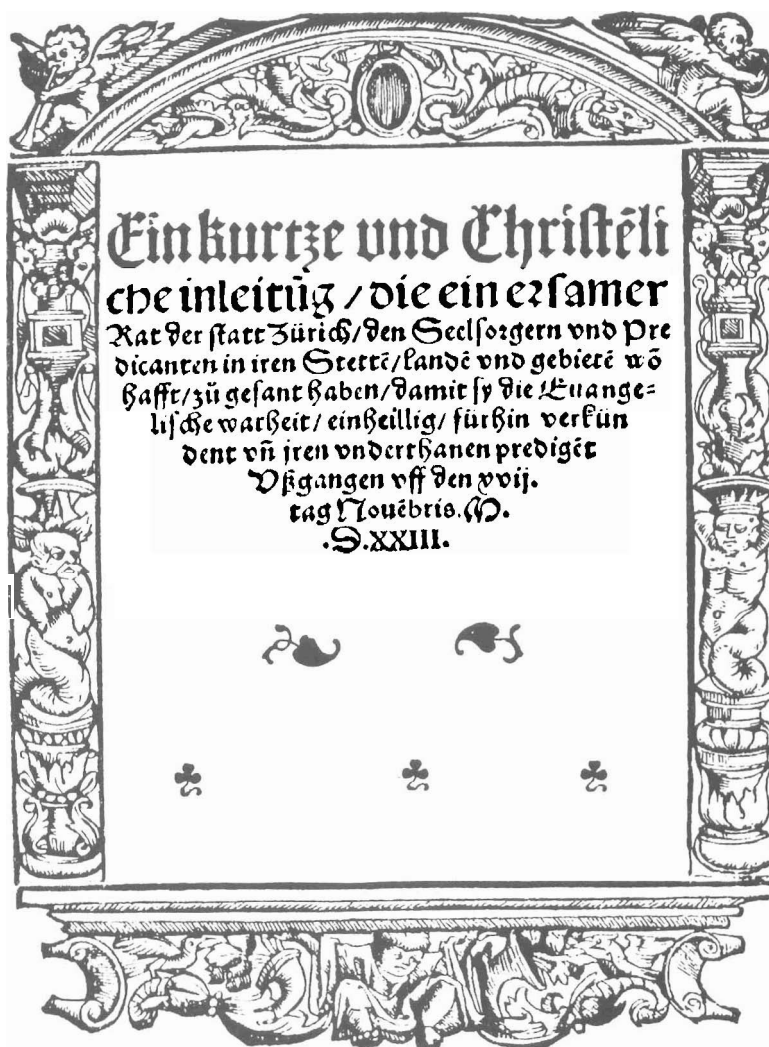
Dat de kinderdoop een steeds belangrijker verschilpunt gaat worden, blijkt uit de *brief van Konrad Grebel aan de ex-lutherse radikaal Thomas Muntzer* in het Duitse Allstedt in de Harz. De brief, gedateerd '5. September 1524 und ein wenig später'¹⁴, heeft evenwel Muntzer nooit bereikt. Toch is de inhoud nog steeds van belang. Grebel begroet met instemming de opvatting van 'Lieber Bruder Thomas' dat de doop een teken is van de afwassing van de zonden en de overgang naar een nieuw, geestelijk leven. Niet de uiterlijke, maar de innerlijke doop is het eigenlijke kenmerk van het nieuwe geloofsleven. Daarom is de kinderdoop een 'onzinnige, gods-lasterlijke gruwel', die tegen de Schrift ingaat. Het is maar een kleine schare, die door de doop-op-geloof van de wereld is afgezonderd en ook bereid is tot het offer van zijn leven.

Over Luther en Zwingli oordeelt men fel: Ze zijn verblind! Konrad Grebel hoopt nog veel van broeder Thomas te leren, trouwens ook van Andreas Karlstadt. Door deze twee grote Duitse radicalen zal het eens nog komen tot een ware reformatie van de kerk!

Toch heeft Grebel ook kritiek op Muntzer: deze is namelijk de mening toegedaan dat het evangelie moet worden beschermd met het zwaard. Nee, zegt Grebel, echte gelovige christenen zijn schapen onder de wolven, slachtschapen die worden gedoopt in onderdrukking, lijden en sterven!

Deze brief uit Zurich is mee ondertekend door Andreas Castelberg en Felix Mantz en enkele minder bekende aanhangers van hen.

Deze radicalen beweren intussen dat ze ooit van Zwingli zelf geleerd hebben dat de bediening van de doop aan kinderen niet juist is. Hierin hebben ze inderdaad gelijk, in zoverre Zwingli korte tijd de mening was toegedaan dat het Nieuwe Testament de kinderdoop niet leerde. En op biblicistisch standpunt klopt dat ook. Maar later heeft Zwingli leren inzien dat er tussen het oude en nieuwe verbond een wezenlijke eenheid bestaat, en dan bepleit hij wél sterk de handhaving van de kinderdoop. Besnijdenis en doop worden door hem op één lijn gesteld.

Intussen komen de radicalen van Zürich ook in direct contact met Karlstadt, Luthers tegenstander in en (later) buiten Wittenberg. Hij brengt een bezoek aan Zürich, zonder evenwel Zwingli op te zoeken! Zijn contacten met Zwingli's opposanten lopen uit op een hartelijke ondersteuning van hun streven in heel noordoost-Zwitserland.

Dat de afwijzing van de kinderdoop door de radicalen het front tegenover Zwingli en de magistraat van Zurich steeds meer beheerst (in plaats van de beeldenverering, de tienden en de viering van de mis die nog is toegestaan), wordt bijzonder duidelijk in de zomer van 1524. Op 15 juni geeft de raad van Zurich toestemming voor het verwijderen van de beelden, maar in diezelfde tijd sluit de bijna-beeldenstormer Ludwig Hatzer zich juist aan bij de kring van de doperse radicalen, na aanvankelijk nog wat afstand te hebben bewaard.

Men is kennelijk het station gepasseerd waar enkele praktische kwesties nog van belang waren. Het maakt nu ook niet veel meer uit

Deze oude uitgave behoort tot de collectie van de Theologische Hogeschool

wát een overheid nog doet – men vindt elkaar in de kleine afgezonderde gemeente, in de werkelijk 'vrije' kerk, waar een magistraat geen enkele zeggenschap over heeft. Men begint de 'wereld' af te schrijven! Door de doop wordt men deelgenoot van een werkelijk nieuwe bedeling.

Zwingli heeft in de herfst van 1524 nog veel gesprekken gevoerd met de leiders van deze beweging. Hij bestrijdt hun opvatting dat geloof voorwaarde is voor de doop. Immers de doop die Johannes voltrok in de Jordaan vond ook plaats toen het middelaarswerk van Christus nog niet voltooid was. En de discipelen van Christus doopten ook alvóórde Pinksterdag. Dus: terwijl het volle heil in Christus – waarop ons geloof toch rust! – nog niet openbaard was, kon er wel gedoopt worden. Dan kunnen ook de kinderen in de gemeente gedoopt worden, hoewel ze nog niet (kunnen) geloven.

Zwingli's betoog – hoe logisch ook opgebouwd, juist voor 'geschoolde' mensen! – wordt niet aanvaard. Grebel c.s. houden vast aan hun opvatting dat de doop een geloofsge-
tuigenis van de dopeling is. En dat de vraag naar de bediening van de doophecht de overgang markeert naar een nieuw leven, ja, dan begint dat nieuwe leven – het oude is voorbijgegaan met alles wat erbij hoorde.

Zwingli mag het van Grebel wel horen: Zolang hij zich niet bekeert is hij voor hem 'de Antichrist in de Grossmunster'!

Daarmee zijn de november-besprekingen van 1524 mislukt. Beide partijen maken nu hun intern besproken geschilpunten publiek. Zwingli schrijft in december het boekje *'Wer Ursache gebe zum Aufruhr'*, waarin hij de beschuldiging van zich werpt als zou zijn prediking oproepen tot revolutie. Er zijn volgens hem ánderen die onrust veroorzaken: zij die het evangelie verdraaien in eigengerechtigheid, namelijk de roomse bisschoppen, de ongehoorzame boeren, de libertinisten en ook de doperse radikalen. Hij roept hen allen op zich te bekeren en de reformatie te steunen en in de 'uitwendige' zaken de beslissing over te laten aan de door God ingestelde overheid. Als men maar naar het gebod van de liefde handelt, kan er weer eenheid in de kerk tot stand komen.

Tegelijkertijd publiceert Felix Mantz zijn *'Protestation oder Schutzschrift'*¹⁵, gericht aan de magistraat van de stad. Ook hij verwerpt de aantijging dat zijn groep aanstuurt op revolutie. Hij vraagt ruimte voor een schriftelijke behandeling van de onderlinge geschillen. In mondelinge disputen ziet hij

geen enkel heil meer. Zeker niet als de overheid op grond daarvan weer een uitspraak zal doen.

Een maand later, januari 1525, wordt de kwestie van de kinderdoop bijzonder actueel: in het gezin van Konrad Grebel is een dochter geboren en de vader weigert pertinent het kind te laten dopen!

Tot nu toe was de overheid nog niet met zoiets geconfronteerd, maar nu zullen dan ook de publieke discussies plaats moeten maken voor een besluit of de zuigelingen al of niet gedoopt behoren te worden.

Zuidhorn

H. Veldman

Berg de lopende jaargang van 'De Reformatie' meteen goed op!

Een jaargang van 'De Reformatie' op een losse stapel ergens in een donkere kast heeft nauwelijks functie.

Met een speciaal voor onze abonnees vervaardigde blauwe verzamelmelband kunt u makkelijk iets terugzoeken, én: het is een lust voor het oog.

Het systeem van deze band (gepatenteerde kunststof strippen) is makkelijk hanteerbaar en onverwoestbaar.

De band, geschikt voor één jaargang, kost f 22,10 (excl. verzendkosten, deze zijn bij bestelling van meer exemplaren in één keer relatief lager).

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

**Westwal 45, 4461 CM Goes
Tel. 01100-15591**

¹⁵ Zie ook bij H. Fast, *Der linke Flügel der Reformation*. Blz. 28-35.

De ene prediking in Gods schepping V

De wereld draait door God die Zijn zon geeft over bozen en goeden. Ook Zijn wet geldt voor bozen en goeden. En de oproep tot gebed gaat ook uit naar bozen en goeden. Meer slagen ontvangt hij die de wil van de Here wel kende, maar er niet naar deed, dan hij die die wil niet kende. Heidenen zijn niet te verontschuldigen, maar christenen nog minder. Zij immers ontvangen dagelijks de prediking buiten de kerk en 's zondags bovendien nog de prediking in Gods huis.

Nu belijden wij wel dat Gods bevelen ons hart verheugen (vs. 9), maar als we eerlijk zijn verheugen ze vaak ons hart niet en vinden we Gods gebod knap lastig. Die prediking buiten en binnen de kerk (de verzen 1-12) zoekt het behoud van ons, zondaren (de verzen 13-15). Hoe vaak hebben we God niet geprezen en beluisterden we niet de prediking van de dag, de nacht en de zon? Vogels fluiten vaak meer tot lof van God dan kerkmensen van Hem zingen. Heel Gods schepping vertelt en zingt van God. Maar wij zien vaak de bomen en de bloemen nauwelijks. Wie bemerkt deze afdwalingen? Hoe vaak passen we Gods goede geboden niet aan aan onze kwalijke levenspraktijk? In plaats van omgekeerd onze levenspraktijk te normeren aan Gods wet? Maar ook hier zoekt de Here de zondaar.

Vers 13 spreekt van vrijspraak, smeekt om vrijspraak! Spreek me vrij van mijn verborgen zonden. Er zijn kennelijk overtredingen die niet tot ons doordringen. Zonden, onbewust en onopzettelijk bedreven. Maar zón-

den! Ook die verborgen zonden moeten een plaats op ons gebedslijstje krijgen.

In het heiligdom stond (God dank!) het altaar. Daar drupte het bloed der verzoening. Daar klonk vrijspraak. Daar was uitzicht op de Avondmaalstafel die komen zou. Maar dan moeten we onze zonden ook belijden én ertegen strijden. Hoe vaak zijn we niet slaaf van de zonde. Vers 14 spreekt van overmoed die ons helemaal kan beheersen, die over ons heerst, zodat we zelf één brok hoogmoed worden, slaaf van trots en grootse dingen (verg. Psalm 131). Hoe is de dichter aangewezen op het verzoenende bloed van de komende Christus. Hij zoekt steeds weer de prediking buiten de kerk, maar vooral ook de prediking binnen de kerk. De éne prediking in Gods schepping. En hij bidt: laat, Heer, mijn leven een leven uit één stuk zijn. Binnen en buiten de kerk. Laat ik goede, genormeerde woorden spreken. Laat ik goed, naar Uw wet, beraadslagen met mijn hart. Wat een vleselijke beraadslagingen vaak. Wat een slordige levenswandel dikwijls. En een ondoordachte omgang met Gods schepping. Wat sluiten we God vaak nog op veel terreinen buiten! Terwijl Hij overal zeggenschap heeft. Hoe weinig écht blij zijn we vaak met Christus, hét Altaar en hét Lam. En wat een afgoden houden we aan de hand in de film- en sportwereld. We gaan vaak óp in holle, lege zaken. En zingen weinig van Gods schepping en Zijn wet. En het gebedsleven verschaalt. En dat is nou typisch de Here: Hij wil wéér met ons opnieuw beginnen! Elke dag weer. Er valt nooit een dag weg. Dag aan dag draagt Hij ons. Hij, onze Rots en Verlosser.

Zon, wet en gebed, deze drie zijn één in Psalm 19. En behoren dat ook in óns leven te zijn.

Lezen: Psalm 19 : 13-15.

P.S. Ter afsluiting van de meditatie van de afgelopen weken over Psalm 19 nog een enkel woord over Romeinen 10 : 18 waar we een aanhaling vinden uit Psalm 19:

'Maar ik vraag: hebben zij het (evangelie) dan niet gehoord? Zeer zeker: Over de ganse aarde is hun geluid uitgegaan en tot de einden der wereld hun woorden'.

In Psalm 19 : 5 slaan deze woorden op de prediking van de hemelen (enz.). Maar in Romeinen 10 : 18 gaat het over de evangelie-prediking.

We zijn geneigd te zeggen dat de apostel hier foutief citeert, dat hij verwacht de prediking (van de hemelen) buiten de kerk met de evangelieprediking in de kerk.

En de kommentaren doen hun uiterste best om deze zaak glad te krijgen.

Toch is o.i. hier van geen verwarring sprake, maar o.i. bevestigt Romeinen 10 : 18 onze (in de meditatie ontwikkelde) gedachte dat het in Psalm 19 om de éne prediking in Gods schepping gaat, buiten de kerk en in de kerk.

Ook de apostel kent geen scheiding van natuur en genade. Als het ware speels citeert hij, als hij bedoelt de evangélieprediking, een woord dat in Psalm 19 betrekking heeft op de prediking van de hemelen.

We zeiden: spééls. Misschien is beter het woord: geestelijk, spiritueel. Het is immers de Spiritus, de Geest, die werkt in de kerk (evangelieprediking) én buiten de kerk (de prediking van de hemelen), – verg. Psalm 104 : 30.

En de apostel was een geestelijk, een spiritueel man. De Schrift zelf is geestelijk, spiritueel. En God is het. God is toch Spiritus, d.i. Géést?

En God, de Geest bepaalt waar en hoe Hij werken zal, binnen de kerk en buiten de kerk. Hij bindt Zichzelf niet aan de kerk, maar bindt de kerk altijd aan Zich. Anders is God geen God meer.

Romeinen 10 : 18 bevestigt onze gedachte dat het in Psalm 19 gaat om de éne prediking in Gods schepping. Het is de Geest die werkt binnen en buiten de kerk. Daar waar Hij wil.

M. J. C. Blok

ZIET U ER GEEN GAT MEER IN?

Behalve de rustgevende en kalmerende werking van onze plantaardige zenuwtabletjes, versterken zij ook het zenuwgestel. Ook bij langdurig gebruik geen gewenning!

Kuur voor een maand 20,-

DROGISTERIJ SIKKING

BARREVOETESTRAAT 5
2011 WLHAARLEM
Tel. 023-312882/324606
Postgiro 190609

KORT GEHOUDEN

Buurman 'opa'

Ze woonden nog niet eens lang in de nieuwe woonwijk, die meneer en mevrouw, beiden 65-plussers. Hun nieuwe woning beviel uitstekend. Al gauw kregen ze goede contacten. Ook met een jong gereformeerd gezin in de straat. Al waren ze zelf helemaal niet 'kerks', toch vonden ze het contact met dit gezin erg fijn. Vooral met de 5-jarige Hans, die een paar keer per dag bij hen kwam binnenlopen. Dat had al gauw tot gevolg dat Hansje hen 'opa' en 'oma' ging noemen.

Na enkele maanden stierf 'oma' plotseling. In de straat leefde men mee met 'opa'. Hans' vader en moeder probeerden troostwoorden te vinden voor hun buurman. Maar buurman begreep ze immers niet? Hoe kan je nu toch mensen helpen die treuren en geen hóóp hebben?

Weer enkele maanden later. Hans stapt de kamer van 'opa' binnen. Opa heeft nu een grote foto van zijn overleden vrouw op het wandmeubel neergezet. Hans staat ernaar te kijken. Het schokt hem een beetje, want hij vond 'oma' toch echt lief. 'Opa' mag het best weten. En daarom zegt hij:

'Oma is nu in de hemel, hè opa?'

Opa weet niet wat hij zeggen moet tegen Hansje. Als hij weer alleen is – helemaal alleen – blijft hij erover doordenken. Ook de volgende dagen. Van héél vroeger – het was op de zondagschool – had hij wel eens iets gehoord over God. Wat moet hij er nou mee aan? Wat betekenen toch die woorden van Hansje? Toen ontstond er een gesprek met Hans' vader en moeder. Die maakten zich de gelegenheid ten nutte (Kol. 4 : 5). Zij gaven rekenschap van de hoop die in hen is. Had ook Hansje dat niet gedaan op zijn manier?

De contacten met het gezin verdiepten zich. De bijbel kwam op tafel. 'Opa' vroeg, luisterde, studeerde. Hans bleef komen om een koekje te halen. Z'n vader en moeder bleven komen om samen met buurman de lessen van Bijbelcursus door te nemen. En Hansje vindt 't maar wat leuk dat 'opa' nu meegaat naar de kerk. Opa zelf vindt de zondag nu de fijnste dag van de week.

Wonderlijk toch. Die vraag van Hans 'Oma is nu in de hemel, he opa?' heeft opa gebracht bij 'Een geschenk uit de hemel'.

C. J. Smelik

Je moet God maar vergeven... I

*(leven temidden
van onrecht)*

■ Als het kwaad goede mensen treft

U mag de opmerking maken dat het een merkwaardige titel is boven een onderdeel van een artikel in een gereformeerd blad. We kunnen er direct al een aantal opmerkingen over maken die raak zijn. Wie geeft het recht te spreken over 'goede mensen'? Wie geeft het recht in deze zin te spreken over het kwaad dat het de mensen 'treft'? Er is meer te noemen.

We zouden niet op deze titel gekomen zijn als het niet ook de titel was van een boek dat veler aandacht heeft getrokken'. Het is een geschrift van een rabbijn die, zo wordt verteld, mee door het schrijven van dit boek het verdriet tracht te verwerken, dat zijn zoon ongeneeslijk ziek is. Zijn levensvooruitzicht is zeer beperkt. Het kwaad is in zijn leven gekomen. Heeft hij als student zich al met de vraag van het lotgeval van de mens bezig gehouden, nu wordt hij vanuit gezinsomstandigheden gedreven om zich er opnieuw intensief mee bezig te zijn. Wellicht dat ook dit gegeven dit boek met een bepaalde aandacht doet lezen door hen, die ook zelf verdriet in hun leven hebben te verwerken.

■ Verdriet

Er is de laatste jaren een stroom van literatuur losgekomen, die zich bezig houdt met verwerken van levensmoeiten. Populair wel genoemd: het rouwproces, ook al heeft het niet in eigenlijke zin te maken met het verlies

van mensen die dicht bij ons stonden. Het begrip rouwproces kan naar zijn aard worden uitgebreid tot allerlei situaties, waarin berouw en schuldgevoel een wettige plaats hebben. We noemen als voorbeelden: het onvrijwillig verliezen van een baan; het stranden van een huwelijk. Er blijkt een sterke behoefte te zijn om over de emoties, die bij zulke zaken loskomen meer te weten en meer nog: te horen hoe deze gehanteerd kunnen en moeten worden, zodat men kan standhouden in de moeiten.

In dit kader heeft ook het genoemde boek een eigen plaats gekregen. Het gaat immers niet zo zeer om psychologische lectuur, als wel de handreiking van iemand die zelf geslagen werd en van zijn verwerking rekenschap aflegt tegen de achtergrond van bijbelse gegevens. Zo is althans het uitgangspunt, ook al moeten wij in het oog houden dat in dit geschrift een jood aan het woord is, die het Nieuwe Testament niet erkend als het woord van God. Het boek Job speelt in dit werk een belangrijke rol. Het wil daarvan een toepassing zijn, gericht op de mentaliteit van de moderne mens. Voor ons is van belang te zien op welke manier er troost gevonden wordt en van welke aard die is.

■ De Godsvraag

De Godsvraag wordt gesteld. Heel suggestief worden een aantal voorvallen uit het dagelijkse leven genoemd, waardoorheen steeds weer de persoonlijke omstandigheden worden verwoord. Geef maar eens antwoord waar God was, toen er gebeurde... We behoeven de vragen niet weer te geven: we kennen ze waarschijnlijk ook uit eigen leven. Wie stoot niet op het raadsel van Gods aanwezigheid in allerlei gebeurtenissen, zeker als die mensen leed berokkenen? Wie kan een antwoord geven dat het verstand bevredigt?

Het is opvallend dat deze auteur dat laatste zelfs niet eens meer aan de orde stelt. Het begrip antwoord krijgt bij hem de betekenis van uitdaging, reactie. De vraag wordt in de eerste plaats: hoe zullen we reageren als het kwaad ons, mensen treft. De zaak is hoe we met onze ervaringen omgaan. De slotsom waartoe hij komt? Hij neemt een citaat van een dichter voor zijn rekening, waarin de vrouw van Job sprekend wordt ingevoerd:

'De kaarsen in de kerk zijn uit,
de sterren uitgedoofd aan de hemel.

Blaas de kolen in de haard aan,
dan zullen we wel gauw weer kunnen zien'.

'De wereld is een koude onrechtvaardige plek waarop alles wat hen dierbaar was teloor is gegaan. Maar in plaats van deze on-

Harold S. Kushner: Als 't kwaad goede mensen treft, uitg. Ten Have Baarn; 1e druk juni 1983; 5e druk jan. 1984.

rechtvaardige wereld, dit onrechtvaardige leven op te geven, in plaats van de antwoorden buiten zichzelf te zoeken, in de kerken, in de natuur, richten ze hun blik naar binnen, op hun eigen vermogen om lief te hebben.' 'Blaas de kolen in de haard aan', omwille van dat beetje licht en warmte dat we zo zullen kunnen opwekken om onszelf in leven te houden.' (pag. 136vv)

Het is duidelijk dat in zulk een levenshouding de vraag naar het bestaan van God in feite geen rol meer speelt. De belofte van de God van het verbond, is totaal uit het gezichtsveld verdwenen. Niet Gods werk, maar het eigen vermogen van de mens ('goede mens') moet de troost bieden. Beter gezegd: men wil nog wel van God spreken, maar niet langer van de God van de bijbel, als men tenminste de levenshouding nog wil funderen op zoiets als een godsbesef.

■ De basis

We kunnen de vraag stellen hoe men dan toch nog komt tot de keuze van de genoemde weg van vertroosting, die mensen elkaar hebben te bieden en waar God niet aan te pas zou behoeven te komen.

'Het leven is niet rechtvaardig. De verkeerde mensen worden ziek, de verkeerde mensen worden beroofd, de verkeerde mensen komen om tijdens oorlogen en bij ongelukken.' Sommigen zullen hierin het bewijs zien dat er geen God bestaat. 'Anderen die zelfde onrechtvaardigheden zien, vragen zich af: waar haal ik mijn gevoel van verontwaardiging vandaan, mijn instinctieve gevoel van medeleven...' 'Zijn zulke gevoelens mij niet door God ingegeven?' 'Dat wij op de onrechtvaardigheden van het leven reageren met sympathie en gerechtvaardigde verontwaardiging – Gods mededogen en toorn die door ons werkzaam is – dat is misschien wel het **allerduidelijkste** bewijs hoe reëel God is' (pag. 133).

Alleen het geloof kan het gevoel van **eigenwaarde** van de mens bevestigen. 'Allen de stem van de religie, eenmaal bevrijd van de noodzaak om God te verdedigen en te rechtvaardigen vanwege alles wat er gebeurt, kan tot de getroffen gezeggen: u bent een goed mens, en u hadt beter verdiend. Laat me naast u komen zitten zodat u weet dat u niet alleen bent.' (pag. 1331134)

■ Kruispunt

In het bovenstaande hebben we de kruising van de weg van de schrijver en onze weg, waar de bijbel gelezen wordt zonder bedekking (2 Cor. 3,14) n.l. vanuit het werk van Jezus Christus. De uitnodiging tot de troost is immers de betuiging: u bent een 'goed mens'. De vraag van deschuld voor God mag

geen rol meer spelen, aldus de auteur. Zich oriënterend aan het genoemde moderne drama over het boek Job, wijst hij drie 'kwade vertroosters' aan, die elk voor zich wel het begrip schuld hanteren.

De plaats van de drie vrienden uit het bijbelse boek Job, wordt nu ingenomen door de marxist, de psychiater en de geestelijke. (pag. 134) De eerste ziet de oorzaak in de doem van het kapitalisme. De tweede wil hier alle schuld wegnemen: de mens heeft niets te kiezen, dus is er ook geen schuld. Er wordt met de mens gehandeld; hij is niet zelf verantwoordelijk. De geestelijke weet niet anders te zeggen dan dat het mens-zijn als zodanig schuldig stelt: het hart van de mens is schuldig. De 'moderne Job' wijst dat alles van de hand!

De mens is niet altijd als lid van een bepaalde klasse, en daardoor schuldig; hij wil ook geen slachtoffer zijn: hij wil verantwoordelijk zijn. Het verhaal van de geestelijke verwerpt hij omdat hij zich niet God kan voorstellen als 'iemand die de mens onvolmaakt geschapen heeft en ze vervolgens voor die onvolmaaktheid straft'. Hij wendt zich dus van de mensen af en wil het antwoord van God zelf ontvangen. Dan wordt hij overweldigd door Gods grootheid: zijn ontzagwekkendheid. Dan gaat de man terug naar zijn huis: met zijn vrouw maakt hij zich op om verder te leven en een gezin te stichten, 'hun liefde, niet Gods mildheid, zal de kinderen voortbrengen, die de plaats in zullen nemen van hen die gestorven zijn. De man schenkt God vergiffenis en neemt zich voor door te gaan met leven. 'Zijn vrouw zegt tegen hem: 'je wilde toch Gerechtigheid? Die bestaat niet; er is alleen liefde'. Hier wordt antwoord gegeven op het probleem van het lijden door het besluit 'het leven te aanvaarden en nieuw leven te scheppen.'

Op dit punt signaleren we opnieuw een kruispunt: het beeld van de moedige mens die in liefde voortgaat temidden van onrechtvaardigheid en God vergeeft.

Twee snijpunten constateren we: het bestaan van de 'goede mens', die God het onrecht vergeeft en besluit verder te gaan.

Hier rijst de vraag wat mensen in deze boodschap aantrekt? Welke troost vindt men erin?

(wordt vervolgd)

A. Kamer

Afscheiding in Hattem

4

In beweging

Na de in het voorgaande beschreven gebeurtenissen bleef het enkele maanden rustig, althans in de kerkeraad. Maar intussen groeide bij Brummelkamp de ongerustheid over de gang van zaken in de kerk. Sinds oktober 1834 was er immers heel wat gebeurd. De Afscheiding was begonnen. De Cock en Scholte waren afgezet. Hun brochures werden ook in Hattem gelezen. In de regio werden in juni 1835 de eerste afgescheiden gemeenten geïnstitueerd: Zwolle en Kampen. Brummelkamp werd daardoor naar zijn eigen getuigenis ertoe gebracht om voortdurend de Here te vragen:

'wat wilt Gij, dat ik doen zal! opdat ik mij niet onthoude van den strijd, waartoe Gij uwe kinderen in deze dagen roept.' En daar heteene zekere waarheid is, dat zij, die onder het Hervormd Kerkbestuur staan (hetzij dan predikanten of lidmaten) door dat Bestuur ook in deszelfs handelingen, worden vertegenwoordigd, zoo hebben zij allen, die stilzwijgend deszelfs handelingen aanzien, zonder er tegen te getuigen, deelgenootschap aan deszelfs booze werken, deelgenootschap dus aan het vervolgen van den oogappel des Heeren, waaraan dat Bestuur zich in deze dagen openbaar schuldig maakt!

Diepen indruk maakte de overtuiging hiervan op mijn hart: ik toch stond aan de zijde der vervolgers! Zij werden vervolgd ook in mijnen naam!

Veel over deze zaken denkende en biddende, vond ik echter niet, hetgeen ik zocht. Intuschen hoe meer zij mij drukten, des te meer mocht ik ook daarmede voor den Heere komen, en dikwijls gelooven, dat Hij mij ten Zijnen tijde zoude roepen en bekwaam maken tot Zijn werk.

Eindelijk, nadat ik er veel over gedacht had, om mij tot deze of gene kerkvergadering te wenden, of openlijk mijne gedachten aangaande het Kerkbestuur en deszelfs handelingen bekend te maken, gevoelde ik mij gedrongen tot het schrijven van een adres aan de Synode. Nadat ik dit had verricht, legde ik het bij mij neder met den wensch om verder te letten op de wenken des Heeren.⁷

Het opstellen van zijn Adres aan de Synode gaf bij de jonge Hattemse predikant de beslissende stoot. Nog diezelfde avond vergaderde

de kerkeraad. Brummelkamp wilde niet langer zwijgen:

'Ds. Brummelkamp gaf aan de vergadering kennis dat hij thans niet langer konde voortgaan met het **doopen** van kinderen der zodanigen, die gene lidmaten der kerk zijn, ten zij dan dat die kinderen door een lidmaat der Gemeente ten doop werden gebracht.

De meerderheid der vergadering heeft hierover afkeurend gesproken, zich het inleveren van een protest voorbehoudende.'

Op 12 juni werd hierover een speciale comparitie van de kerkeraad gehouden:

Art. 1

De praeses berichtte de vergadering aangaande het doel der samenkomst, en verzocht Ds. Brummelkamp zijn gevoelens en voornemen aangaande het **doopen** voor te stellen.

Art. 2

Ds. Brummelkamp stelde daarop zijn gevoelens voor hetwelk hierin bestaat dat het hem als Gereformeerd predikant niet geoorloofd is, kinderen te **doopen** van de zoodanigen, die, door dien zij zich onthouden van de openbare belijdenis van het geloof in den Heere Jezus, niet als geloovigen mogen beschouwd worden, en volgens onze belijdenis alleen de kinderen der geloovigen **behooren** gedoopt te wezen. (zie het Doops-formulier) en verklaarde dat het dan ook nu zijn voornemen was, overeenkomstig zijne verplichting in deze te handelen.

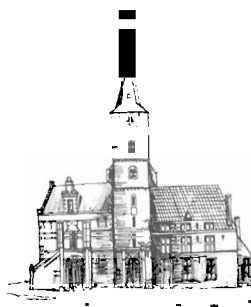
Art. 3

De praeses verklaarde daarop dat hij wat de zaak betreft instemde met het gevoel van Ds. Brummelkamp; de groote meerderheid van de overige leden der vergadering verklaarde van gevoelen te zijn dat de bediening des doops aan geen kind geweigerd mocht worden, en wenschte daarom ook dat de predikanten mochten voortgaan gelijk zij dat tot dusver gedaan hadden, hetgeen Ds. van der Roest, onder stellige belofte der ouders van dan ook te zullen komen **leeren**, verklaarde ook voornemens te zijn.

Ds. Brummelkamp echter betuigde dit niet te mogen of te kunnen doen. De vergadering wenscht echter in zoo ver zich te schikken naar het gevoel der predikanten dat men langzamerhand de **mensen** daartoe zal zoeken te brengen dat zij lidmaten worden kunnende alsdan eindelijk over de halstarrigen nader beraadslaagd worden.

M. te Velde

(wordt vervolgd)

In februari 1835 kwam 657
het tot een conflict tussen Brummelkamp en de kerkvoogden. Door de grote toeloop van kerkgangers in de diensten waar ds. Brummelkamp vooring raakten de toegangen tot de banken van de 'aanzienlijken' gestremd. Dit was de kerkvoogden een doorn in het oog. Ze schakelden zelfs de overheid in om aan dat 'kwaad' een eind te maken.

⁷ Off. St., II, 73

658 Op maandag 18 juni 1984 nam de pedel van de Theologische Hogeschool, dhr. J. Bos, afscheid van vele jaren, sinds de Vrijmaking. T. K. van Eerden, die juist vorige maand de theologische studie afrondde, schreef ter gelegenheid van dit afscheid het volgende artikel.

Hora, de pedel!

Een jochie van twaalf komt in de zaak van zijn vader, die een woninginrichting heeft. Tot zijn 26-ste blijft hij daar. *Jan Bos*. Dan wordt hij pedel van de Theologische Hogeschool der Gereformeerde Kerken in Nederland, Broederweg 15 te Kampen.

Als kleine jongen al helpt hij de pedel van de Hogeschool aan de Oudestraat, de heer De Graaf. En zo krijgt de jongen al vroeg zijn opleiding.

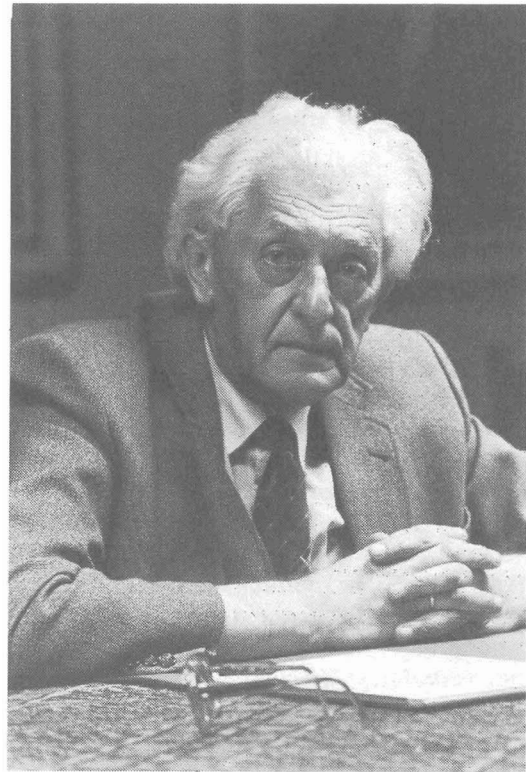
Na de Vrijmaking in 1944 wordt de opleiding tot de dienst van het Woord voortgezet aan de Broederweg. Vader Bos wordt tijdelijk pedel. Eind augustus '45 worden de lessen geopend in de Nieuwe Kerk. Het Hospitium, dat in de oorlog door de Duitsers was gebruikt, wordt het toekomstige Hogeschoolgebouw. Onder bewaking worden iedere dag NSB-vrouwen naar het gebouw gebracht om het schoon te maken. In september van dat jaar kunnen de colleges gegeven worden. Er zijn twee hoogleraren, prof. S. Greijdanus en prof. K. Schilder. Zij doceren iedere week voor 65 studenten. Greijdanus zit in de voorste conversatiezaal, waar nog de tapkast staat. Schilder geeft college in de achterste zaal van het gebouw. Het kathedraal bestaat uit een tafeltje met een nachtkastje daarbovenop. Het geheel wordt met een bedkleedje afgedekt. Dit duurt tot maart 1946. Dan wordt het gebouw gerenoveerd.

Inmiddels is op 15 oktober 1945 zoon Bos benoemd tot pedel. Op zekere dag waren twee deputaten-financiële, de heren J. A. Mulder en J. D. Oosterom in de zaak verschenen. Ze nodigden hem uit voor een gesprek, omdat hij gesolliciteerd had. En al gauw werd het gesprek gevolgd door een benoemingsbrief.

Zijn werkkamer is een keuken. Zijn bureau een tafel. Vijf-en-twintig gulden leent de jonge pedel van zijn vader om een schrijfblok, een kroontjespen en een pot inkt te kopen. *Bos kan beginnen.*

Als het gebouw gerenoveerd wordt, worden de colleges tijdelijk in het gebouw 'Gedenkt het Woord' gehouden. De 'werkkamer' van de pedel is nu de gang.

Het is de tijd dat prof. Schilder elke maandag met koffers vol boeken terugkomt van zijn preekreizen. En zo ontfermt de pedel zich op een gegeven ogenblik over 100 exemplaren 'Rondom de Oude Wereldzee' van A. Kuyper. Ook 'Het getal 666' verslaat zijn tientallen.

Een hoogtepunt is voor de pedel 'de beroemde week van januari '46'. Op maandagmiddag de openbare les van lector ds. D. K. Wielenga, met 's avonds de inaugurele rede van prof. P. Deddens. Op dinsdagmorgen de inaugurele van prof. B. Holwerda, en 's middag de rectoraatsoverdracht van prof. Greijdanus aan prof. Schilder. De organisatie is in handen van de pedel. En het houdt niet op! Op de woensdagavond wordt de verjaardag van (toen) prinses Beatrix herdacht door prof. Schilder. Op donderdag is er de receptie van het Studentencorps F.Q.I. vanwege het nieuwe begin. De dag daarop, vrijdag, viert het Corps zijn Dies Natalis met ongeveer 350 gasten in de Stadsgehoorzaal. Steeds is de

pedel op zijn post. De toga, zijn klederdracht bij officiële gelegenheden, heeft hij die week bijna niet uit gehad.

Inmiddels is ook drs. H. M. Mulder als lector opgetreden en komt al gauw ds. C. Veenhof het college hoogleraren versterken. De Academische Senaat is dus in '46 behoorlijk uitgebreid, wat de pedel meer werk verschaft. Op 1 augustus trouwt de pedel. Hij en zijn vrouw gaan in het nog niet helemaal gerenoveerde schoolgebouw worden. Het woongedeelte bereiken ze via enkele smalle planken. In september 1946 begint 'de zaak te draaien'. De pedel krijgt een aparte werkkamer bij de ingang van het gebouw. Er staat een bureau met een geleende schrijfmachine. De beginperiode is voorbij. Bos is pedel van 5 hoogleraren en 3 lectoren, daar ook drs. D. J. Buwalda in oktober als lector begon. En de pedel heeft een eigen kamer.

De heer Bos heeft zijn pedel-zijn eigenlijk zelf inhoud en kleur gegeven. Hij heeft *een veelzijdige baan*. Hij is 'assistent' van de hoogleraren. Hij regelt de vergaderingen in de school. Hij begeleidt letterlijk de examen-kandidaten naar de Senaatskamer, als voor hen het uur, door de pedel meegedeeld, is aangebroken. Hij verzamelt de tentamen-briefjes van de studenten. Hij int de college-gelden en die voor het examen. Ja, hij zorgt overal voor.

Elke avond worden de zalen en de deuren van het gebouw door hem gecontroleerd. Hier en daar maant hij een student om hard aan de studie te gaan. Hij is van alles op de hoogte. Met hart en ziel is hij aan zijn werk verbonden.

Het meeste werk verzet hij voor de professoren. Maar dit is niet het enige, wat hij doet. Hij is ook pedel van het Studentencorps. Al zijn voor F.Q.I. zijn werkzaamheden als zodanig gering, toch verslapt geen moment zijn aandacht voor de studenten. Zo heeft hij bijvoorbeeld jaar en dag het Corps van soep voorzien na elke vergadering.

En dan bereidt de pedel ook de Schooldag voor, als secretaris van de commissie. De uitnodigingen voor sprekers, leiders en organisatoren gaan via hem de deur uit. Op de dag zelf kijkt hij of alles loopt. En de dag erna draagt hij mede een grote zorg voor het tellen van de collecten.

We beseffen dat we niet volledig zijn in het weergeven van de taken van de pedel. Bij de heer Bos is volledigheid in het opsommen van taken zeer waarschijnlijk niet eens mogelijk.

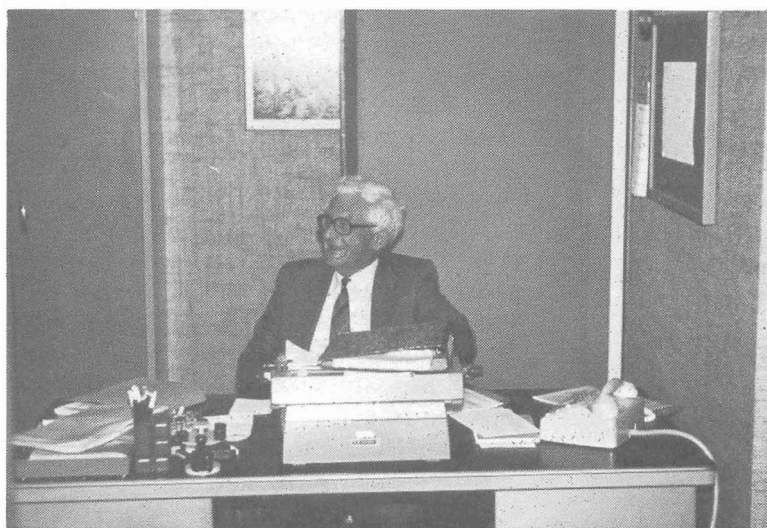
Als geen ander kan de straks met pensioen gaande pedel over de geschiedenis van de

Hogeschool 'doceren'. *Vooral over de jaren '46-52 weet hij te vertellen.* 'Het gouden tijdperk van de Hogeschool' noemt hij deze periode. En uit zijn mond horen we: 'Alles was geweldig. We waren dankbaar voor alles. De kerken toonden hun warme belangstelling. We hadden niks. En we kregen veel: boeken, en noem maar op. Er heerste een uitmuntende sfeer. Er werden Senaatsvergaderingen gehouden, ook als er weinig te bespreken viel. De proffen verkeerden in een eenzame positie. De hoogtepunten waren voor de school de studieresultaten'.

Hij vertelt over Greijdanus. 'Een uitermate precies man. De colleges begonnen om klokke twee uur.' En de pedel hoort de hoogleraar voor de rectoraatsoverdracht nog zeggen: 'Nu, wij gaan', ook al was nog niet iedere hoogleraar verschenen. Toen de bejaarde hoogleraar ziek werd, zei hij: 'Nu, Calvijn was ernstig ziek, maar hij ging door, zo ik ook'. Met zijn vrouw heeft de heer Bos aan zijn sterfbed gestaan, hoewel prof. Greijdanus in coma was.

De pedel vertelt over K. Schilder, die hij 'in alles, ook huiselijk' heeft meegemaakt. 'Een zeer actief man. In de nacht van woensdag op donderdag werkte hij door. Om 12 uur bracht ik hem een sinaasappel en roggebrood met kaas.' Op de donderdag voor zijn sterven heeft Schilder op zijn studeerkamer afscheid genomen van de pedel, tegenover wie hij 'zeer amicaal' was. En de heer Bos vertelt over Holwerda, die 's middags op Koninginnedag 1952 nog samen met de hoogleraren een kandidaatsexamen afnam. Daarna gaf hij, wat hij anders nooit deed, de hoogleraren en de pedel een hand. En 's avonds is hij plotseling overleden. Holwerda, 'een echte hoogleraar, een waardig man. Een keiharde

Pedel J. Bos achter zijn bureau in de pedelkamer in de Theol. Hogeschool

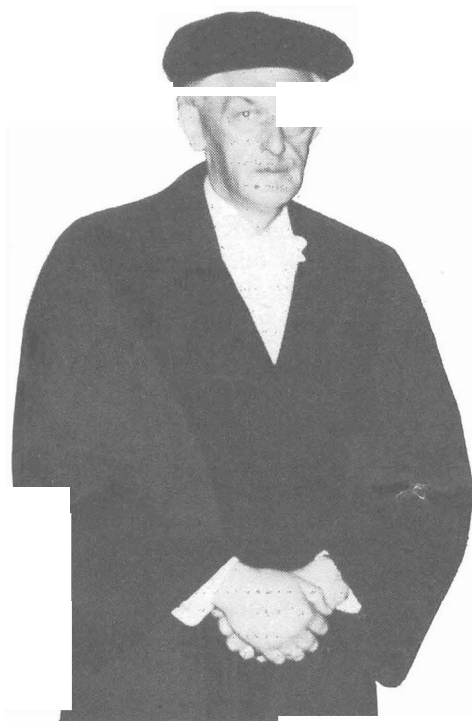

werker, die bijvoorbeeld in de zomer van '51 in twee weken 90 tentamens afnam'.

En zo verhaalt de heer Bos over meer. Over de Schooldagen van de jaren '50, toen er nog gekleurde toegangskaarten waren om geen overvolle gebouwen te krijgen. Over studenten, die 's nachts naar het paleis Soestdijk belden, toen ze op de telex het bericht vernamen van de geboorte van prinses Marijke, en als eersten in het land de gelukwensen konden overbrengen.

Veel meer vertelstof heeft hij. We laten het echter bij het reeds genoemde.

J. Bos, zijn naam komt in de handboekjes en de almanakken van F.Q.I. voor: pedel, J. Bos. Om een indruk te krijgen, *hoe vanuit*

de Hogeschool zijn werk beoordeeld is, moeten we naar de almanakken als een betrouwbare bron. Uit deze hoogstaande literatuur geven we een kleine bloemlezing. Hoogleraren schrijven bij hun rectoraatsoverdracht: 'Tenslotte memoreer ik hier de trouwe en gestage arbeid van de pedel, wiens hulp ook voor mijn rectoraat onmisbaar is geweest'. En: 'Bij het voor het onderwijs belangrijke, in ijver verrichte werk van het bureel van de pedel komt ook dat voor de Hogeschooldagcommissie die zich opnieuw en dit vooral ook in dezelfde persoon van haar secretaris, de heer J. Bos, actief betoonde'. Studenten memoreren in hun jaarverslagen: 'Een aparte vermelding verdient in dit verslag nog de pedel corporis, de heer J. Bos, die de senaat bij allerlei gelegenheden met raad en daad terzij-

de stond en in overleg met de quaestor er steeds weer voor zorgde, dat het op de vergaderingen van senaat en corps aan niets ontbrak'. En: 'Waar vind je een tweede pedel, die, om maar iets te noemen, vlak voor een college Zending plotseling bekers met soep ronddeelt en die de schoenen poetst van een Senator, die bij een hoogleraar een verjaardagsvisite moet afleggen'.

Hoogleraren en studenten spraken officieel hun waardering uit over hun pedel! En ze doen het nog steeds.

Afscheid nemen van het werk, dat met alle plezier en toewijding wordt gedaan, is moeilijk voor een mens. Het geldt zeker voor de heer Bos. Als één van de zeer weinige pedellen in ons land gaat hij met pensioen. *Op 31 juli dient hij voor het laatst als de pedel van onze Hogeschool, wat hij sinds de Vrijmaking is geweest.*

De school neemt afscheid van een man, die haar geschiedenis kent, omdat hij die zelf heeft meegemaakt. Die achter de coulissen van het hele Hogeschool-gebeuren heeft gekeken. De school neemt afscheid van mevrouw Bos, die haar keuken en servies eens deelde met de Hogeschool en zorg droeg voor de schone vaat- en handdoeken. En ze denken aan de kinderen Bos, Peter, Els, Geke en Martha, die in de week stil moesten zijn, opdat de heren studenten op de studiezaal in alle rust konden werken.

En de heer Bos denkt bij zijn afscheid aan de heer J. Visscher, vanouds de huisknecht van het Hospitium en later amanuensis van de Hogeschool. Lange jaren werkten zij op de school in een 'goede verstandhouding'.

De pedel gaat de hoogleraren verlaten, die hij alle het katheders heeft zien beklimmen. En bij de officiële gelegenheden liep hij in toga voor hen uit. Waardig schreed hij en riep: hora, waarop de vergadering, het meeste studenten, ging staan, omdat men hoogwaardigheidsbekleders staande begroet. De Hogeschool zal een markante pedel missen bij zijn afscheids-uur!

T. K. van Eerden

Synode- impressies

Omnis mundi creatura
quasi liber et pictura
nobis est in speculum.'

Deze versregels van de door ervaring wijs geworden, mij onbekende dichter, malen door mijn hoofd nu de eerste vergader-periode van de Generale Synode van Heemse is afgesloten. Veel heb ik mogen zien, horen, leren, meemaken. Veel mensen in betrekkelijk korte tijd ontmoet, bezig gezien, – druk en ingespannen – en mogen waarderen. Veel vrienden gemaakt. Wekenlang gekeken in de binnenkamer van de Kerk van de Here in ons land; gegroeid in liefde tot die kerk, gesterkt in de blijde geloofszekerheid: Hij bewaart Zijn gemeente. Het is allemaal geen menselijk worstelen terwijl God ongeïnteresseerd toekijkt. Onze God werkt en in Zijn enthousiasme heenwerken naar Zijn Dag trekt Hij ons mee, bezielt Hij ons met Zijn Geest en mogen wij meeworstelen, meewerken. Generale Synode: want God *kan* de zijnen, wil de zijnen, niet vergeten, maar voorthelpen op de weg, waarvoor Hij de koers blijft uitzetten.

Wekenlang zo doorgebracht in die grote werkgemeenschap van vele afgevaardigden, die iedere dag weer opnieuw in gezondheid en onder het aanroepen van zijn Naam hun werk mochten doen. Inderdaad heb ik kunnen konstateren met de dichter dat: 'elk schepsel van de wereld is als een boek en een schilderij ons tot spiegel...'

Het stond in de krant: Vrijdagmiddag 22 juni ging de synode op zomer-reces. Over het eerste woord 'zomer' kun je blijven stoeien. Met deze meerdere vergadering zal zonder enige

twijfel en met smakelijk genoeg de 'Zomer' van Heemse in dankbare herinnering blijven.

'Reces' is een hoogstaand, hooggestemd woord, synodeleden op het vermoeide lijf geschreven. Zij worden ook niet voor niets met de heel hoog gegrepen titel van 'Hoogedele Heren' gesierd. Vaststaat: afgevaardigden naar een generale synode gaan net als echte kamerleden op zomerreces. Wie vraagt daar: 'ook op kerst-reces'? Laten we het samen prettig houden. 'Reces', vrouw en kinderen gaan wel mee, maar zij alleen op vakantie. Er moet verschil blijven. 'Reces': een tot nader bijeengeroepen uiteengaan... naar Axel en Groningen, naar Hoogeveen en Rotterdam, naar Den Helder en Eindhoven. 'Reces': en voor heel lang 'dag-zeggen' tegen elkaar.

Ik besloot als best begin van het reces afscheid te nemen van mijn caravan-vriend. Op de zomerse camping renden oud en jong, elkaar wegduwend en nieuwsgierig op me af: 'bent u op reces? Op zomer-reces?'. Ze keken allen zo prachtig plechtig. Er viel een fijne stilte. Zelfs Hilversum 3 ging uit de lucht. We keken elkaar heel erg diep in de ogen, minutenlang. Dat kon, ik had er nu de tijd voor. Ik was op reces. **Alleen** een klein meisje vroeg dom of ik op vakantie was. Ze kreeg een draai om de oren van haar attente vakantie-moeder en de klap ketste, leek het, tegen de wat ingedeukte aluminiumwand van een caravan zonder wieljes. 'Op reces, lief kind; vergeet dat nooit.' De gezochte caravan bleek meer dik dan lang. Een buikig, bolvormig bouwsel, dat precies bij mijn vriend past en alleen van hem kon zijn. Op een scheef geschroefd gebarsten bordje, helemaal links boven, prijken naam en nummer: 'Mijn Reces 1984'. Hij zit door het ovale raampje al naar me uit te kijken. De caravan wankelt als de deur, geholpen door de wind **open**-zwaait. Ik kronkel me naar binnen sleur een klein kleedje met bloemenvaas van tafel, neem plaats in het vriendelijk aangeboden klapstoeltje en zit goed vast.

'Nog vruchtbaar **kunnen** arbeiden'? Mijn gastheer glimlacht. Op zijn revers zitten speelsgevormde vlekken. 'Ik heb mijn caravan met Jif onderhanden genomen'. De vlekken zijn het bewijs, echte **Jifvlekken**.' Ik uit mijn bewondering en vertel dat de Synode volgens plan het werk van de eerste vergaderperiode heeft kunnen afmaken. Het spande er wel om; het agenda was vol, maar we kwamen klaar. 'Uging allen een middag met de bus uit. Kon dat?' Wat sommige mensen al niet fijntjes weten op te merken! Ik vertel van ons synodereisje, een soort schoolreisje

van grote, ernstige, waardige mensen, aangeboden door de Kerkeraad van Heemse die weet wat synodeleden toekomt. Ook mijn wandelen door Heemse met Rev. Visscher waren aangenaam en nuttig, verzeker ik snel. Ik liet onze Canadese broeder nog nimmer ontdekte plekjes van onze synodeplaats zien en hij wist met zijn verwondering geen raad.

'Was de taal geen beletsel voor een goed contact?' Weer zo'n scherpe vraag. 'Neen, we wisten van verschillende soorten Engels. Iers-Engels, Schots-Engels, Canadees-Engels. In zo'n rijtje past heel goed: Hoogeveens-Engels en bovendien sprak Rev. Visscher goed Nederlands. Deze ware afgevaardigde hoopte mij nog eens van zijn gulle gastvrijheid in Canada te laten genieten. Ik sloot mij gaarne bij die hoop aan en zo gingen wij als mannen uiteen, hoopvol gestemd.

De synode werkte ook veel in het 'verborgen'. Verschillende appelen werden behandeld. Deze krijgen weinig publiciteit, maar wat een werk zit daarin! Laten we hopen dat de Here ook dat meer 'stille' werk rijkelijk zegent. Daarmee echt dienen, dat bleef de synode, de commissies en rapporteurs steeds voor ogen staan. Publiciteit en applaus worden niet gezocht of gevraagd, wel gebeden om door deze arbeid goede handreiking te doen aan de desbetreffende kerk, broeders of zusters. Mijn caravan-vriend knikt instemmend. 'Zo moet dat,' zegt hij.

'Over de behandeling van de leessamenkomsten lees je nog wel in de krant. Het zal je aan het denken zetten. En nadenken over het ambt, de ambtsdienst en de begrenzing daarvan, kan heel zinvol en ontdekkend zijn; zelfs in de vakantie.' Ik sta op, met klapstoel en al. 'Wil aub mijn spullen laten staan,' vraagt mijn gastheer. Ik voldoe pijnlijk ge-

kwetst aan zijn vriendelijk verzoek. Bij de deur wenst hij mij nog een rustig reces. Hij blijft altijd een heer, camping of caravan veranderen daar niets aan. Hij weet hoe je een synodelid in ruste dient toe te spreken. Getroffen wring ik mij naar buiten en sta in de zon van Heemse.

'Nog een allerlaatste vraag.' Ineens kijkt hij ernstig of ondeugend. 'Zijn de synode-impressies' niet wat te lichtvoetig voor een hoogedel synodelid en voor ons hoogstaand weekblad van de Reformatie?' De camping valt stil. De zon kruipt weg achter een dikke zwarte wolk, geen vogeltje fluit meer. Ik overhandig hem mijn visitekaartje, met lijfspreuk in latijn en Nederlands.

'admittenda joca sunt post seria quaedam, sed tamen et dignis ipsa gerenda modis' 'Scherts is toelaatbaar na serieuze bezigheden, maar dient wel op waardige wijze te worden bedreven.'

Hij leest en sluit de caravandeur als een opgelucht en tevreden mens. Ik wandel van 'mijn reces' naar mijn vakantie in de zon.

J. v. d. Velden

RECTIFICATIE:

Het artikel van Prof. J. Kamphuis 'Sterkte en wijsheid gewenst!' in De Reformatie van 23 juni 1984 is ondertekend met: Kampen, 12 mei 1984.

Deze datum is niet juist en moet zijn: 12 juni 1984.

Leest U
DE REFORMATIE
van een ander?

Neem zelf een
abonnement voor
maar f 69,— per jaar.

Vul onderstaande bon in en stuur hem in een open envelop zonder postzegel aan:
De Reformatie, Antwoordnummer 10,4460 VB Goes.

— — — — —
Ja, ik wil voortaan De Reformatie elke week in mijn brievenbus.

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Ik wacht met betalen op uw acceptgirokaart.

Toch kleven er volgens hem bezwaren aan dit ogenschijnlijk welwillende aanvaarden. Het gevaar is niet denkbeeldig dat homo's bereid zijn omwille van die aanvaarding de eigen cultuur en identiteit op te offeren aan de doorsnee heteroseksuele leefcultuur. Dat betekent voor homofielen, of zij pastor zijn of niet, feitelijk terug naar 'af', terug naar de zelf-ontkenning, waarin zovele homo's verkeerden en nog verkeren, vindt ds. Kuipers, die uitriep dat hij er trots op was om homo te zijn.

Toppunt van de verheerlijking van de **homo**-seksualiteit

We zijn – helaas – al veelgewend in Nederland op het gebied van de verheerlijking van onnatuurlijke zonden, maar wat het dagblad Trouw op 5 juni doorgaf is wel het toppunt op dit gebied: een predikant die uitroept er 'trots' op te zijn. Ik geef het volledige verslag:

'Kerk heeft homo's hard nodig'

Christelijke ethiek is pas waar en waarachtig als deze gebaseerd is op de minderheden van onze samenleving en niet op de gelijkvormigheid van de grote groep.

Dit zei ds. W. R. van der Zee als vertegenwoordiger van de raad van kerken tijdens het 'forum voor christelijke homogroepen van Europa' dat dit weekeinde in Amsterdam gehouden werd. Kerken hebben homofielen evenals andere minderheden gewoon hard nodig, sprak een bewogen ds. Van der Zee.

Ongeveer veertig vertegenwoordigers van christelijke homogroepen uit tien Westeuropese landen hebben dit forum onder het motto 'Ik hoor bij mij' bijgewoond. Een van de inleiders was de hervormde predikant Bert Kuipers, die vanuit zijn eigen ervaring sprak.

Trots

Wat twintig jaar geleden nog volslagen ondenkbaar was, een homo-dominee in een gewone gemeente, is thans bij sommige protestantse kerken in Nederland wel mogelijk, zij het dat de aanvaarding van een zich onverbloemd als homo manifesterende pastor meestal niet eenvoudig verloopt. Menervaart 'de' homo als eng, maar ik als homo-dominee, ben niet 'eng'.

Het niet-gewone van mijn seksuele geaardheid betekent wel dat mensen mij vaak deelgenoot maken van problemen die anders minder makkelijk over hun lippen zouden komen, aldus ds. Kuipers.

Ook de voorzitters van de gereformeerde en **hervormde** synodes, resp. dr. H. J. Kouwenhoven en ds. C. B. Roos, voerden het woord. Dr. Kouwenhoven zei dat het voor christenen op grond van het evangelie ronduit onverdraaglijk moet zijn, om medemensen te discrimineren omwille van de specifieke manier waarop deze hun leven inrichten. Geen instantie kan mij voorschrijven hoe ik moet leven, ook de kerk niet.

Onverdraaglijk

Volgens dr. Kouwenhoven verheerlijken veel bijbelteksten de liefde tussen mensen. Teksten die zich keren tegen de liefde tussen mensen van hetzelfde geslacht hebben eerder betrekking op liefde die pervers is, dan op gelijkslachtelijke liefde als zodanig.

Seksualiteit die aan niets anders is gekoppeld dan aan de voortplanting heeft een benauwende verarming van menselijke warmte, genegenheid en hartstocht tot gevolg. Laat zich dit rijmen met de grootse liefde waarmee Jezus Christus en zijn bevrijdende evangelie ons is voorgegaan, en voorgaat? vroeg dr. Kouwenhoven.

Ds. Roos gaf als zijn mening dat de moeite die mensen met homoseksualiteit hebben zich laat verklaren uit de moeizame omgang die velen met seksualiteit hebben. Ook hierin kunnen homo's ons een weg wijzen, aldus de hervormde synodevoorzitter.

Scriba's opgelet! Wij leveren nu twee soorten **DOOPKAARTEN**: nr. 291 = het vertrouwde model 'Ik heb u bij uw naam geroepen.. ... 13,5 x 19,5 cm; nr. 71 = een nieuw ontwerp 'Want voor u is de belofte.. .', 12 x 12 cm. Beide kosten f 12,75 per 25 st.. excl. verzendkosten. Bel voor meer inlichtingen: 01100-15591. Uitg. Oosterbaan & Le Cointre bv, Postbus 25, 4460 AA Goes.

in tegenstelling tot wat de organisatoren hoopvol hadden aangekomdigd, bleek de r.-k. bisschoppenconferentie niet bereid om een afvaardiging te sturen.

Het forum sprak zijn grote erkentelijkheid uit voor de openheid en het respect waarmee de vertegenwoordigers van twee grote protestantse kerken en van de Raad van Kerken de problematiek van homoseksuelen en de kerk tegemoet treden.

Ontmoetingen tussen kerkleiders en homogroepen, zoals nu in Amsterdam, zijn in het buitenland ondenkbaar, werd gezegd.

Zo spreken de voorzitters van de gereformeerde en de hervormde synode!

Beschamend voor hen die zich protestant noemen, dat rooms-katholieken aan deze onchristelijke en anti-bijbelse verheerlijking van onnatuurlijke zonden niet meer hebben gedaan.

Dergelijke 'ontmoetingen' zijn inderdaad in 'het buitenland ondenkbaar'.

Gelukkig het buitenland, te beklagen het binnenland. Hoe is her goud verdonkerd.

W. G. de Vries

664

dr. W.G. de Vries

het ene Woord en de vele sekten

Een greep uit de inhoud:

Wat zijn sekten? – De Pinksterbeweging in het licht van Gods Woord – Het duizendjarig rijk – Het 'herstel' van Israël – Hoe hanteren wij de bijbel? – Wat zegt de bijbel over de hel en de ziel? – De hemel is een bepaalde plaats – De eenheid der heilsgeschiedenis (K. Schilder).
Met uitgebreid tekstregister.

Enkele citaten uit de recensies:

'Hoe moeilijk vinden velen het niet om in een gesprek met sekteleiden te weerleggen wat deze verkondigen.' / Het boek van dr. De Vries is in dit opzicht een goede handreiking. . . Het toont verbanden en lijnen in de bijbel' (A. P. Wisse, Nederlands Dagblad).

'In alle opzichten een leerzaam boek dus, dat waard is om bestudeerd te worden' (ds. W. Vreugdenhil, Geref. Kerkblad).

'Twijfel in het geloof is begrijpelijk, maar moet wel bestreden worden. Daar wil dr. De Vries met dit boek bij helpen' (G. J. Breuker, Friesch Dagblad).

'Dr. De Vries laat steeds helder zien dat de éénheid van de Schriften bepalend is. / / Daarom zijn we dankbaar voor de herpublicatie van het opstel van Schilder én voor de publicatie van het boek van De Vries' (Ds. C. J. Smelik, De Reformatie).

gebonden, 200 pagina's f 24,10

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij

Oosterbaan & Le Cointre b.v.

Postbus 25 - 4460 AA Goes - Telefoon 01100 - 15591